

(toim.), *Grammatical categories in Australian languages* s. 112–171. Linguistic Series 22. New Jersey: Humanities Press.

VILKUNA, MARIA 1989: *Free word order in Finnish. Its syntax and discourse func-*

tions. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Monialaista kielikontaktien tutkimusta

Heli Paulasto, Lea Meriläinen, Helka Riionheimo & Maria Kok (toim.): *Language contacts at the crossroads of disciplines*. Newcastle upon Tyne: Cambridge Scholars Publishing 2014. 415 s. ISBN 978-1-4438-6624-8.

Tilanteet, joissa kielet kohtaavat, kiinnostavat monen alan tutkijoita. Koska eri tutkimussuuntien edustajat tarkastelevat kielikontakteja erilaisista lähtökohdista ja eri fokuksin, ilmiöiden kuvaukset ja nimitykset vaihtelevat ja risteävät alojen välillä. Yhteen teoreettiseen kehykseen ja termistöön tottuneelle toisen erikoisalnan kirjallisuuden hyödyntäminen voi olla haastavaa, sillä lukiessa joutuu pohtimaan, miten teoksessa kuvattu ilmiö suhteutuu omalla alalla tarkasteltuihin ilmiöihin. Tällainen pohdinta on kuitenkin parhaimmillaan erittäin hedelmällistä, sillä se voi tarjota uusia näkökulmia tutkittavaan ilmiöön ja laajentaa ymmärrystä kontakti-ilmiöistä ylipäätään.

Kielikontakteja tutkivien alojen merkitys toisilleen on perinteisesti huomioitu vain satunnaisesti. Viime vuosina on esimerkiksi jonkin verran yhdistetty kontaktilingvistiikan ja toisen kielen omaksumisen näkökulmia (esim. Matras 2009) sekä pohdittu kääntämistä kielikontaktitilanteena (esim. Amouzadeh & House 2010). Vuoropuhelulle on kuitenkin edelleen tarvetta, ja sitä on pyrkinyt edistämään

muun muassa Itä-Suomen yliopistosta johdettu CROSSLING-tutkimusverkosto (2012–2014). Sen pääjulkaisu on Joensuuun kansainvälisessä symposiumissa pidettyihin esitelmiin pohjautuva artikkelikokoelma *Language contacts at the crossroads of disciplines* (ks. myös *Virittäjä* 3/2014). Monitieteinen teos tarjoaa mahdollisuuden tutustua kompaktisti useisiin erilaisiin perspektiiveihin, joista kontaktitilanteita kielentutkimuksessa ja käännöstieteessä tarkastellaan.

Kokoelman artikkelit on ryhmitelty neljään osioon. Jaottelukriteerinä on käytetty kontaktitilanteen tyyppiä (s. xii). Ensimmäisen osion artikkelien yhteinen teema kuitenkin poikkeaa tästä, sillä niissä pyritään ”eksplisiittisesti yhdistämään eri alojen näkökulmia” (mp., oma suomennokseni). Toisessa osiossa fokuksessa ovat käännökset ja kääntäminen, kolmannessa taas vähemmistökielet. Neljännessä osiossa kielikontaktia tarkastellaan toisen kielen omaksumisen näkökulmasta. Seuraavaksi esittelen artikkelit ja arvioin niitä osio kerrallaan. Lopuksi pohdin teoksen antia kokonaisuutena.

Rajojen ylittämistä

Kokoelman ensimmäisessä artikkelissa CROSSLING-hankkeen tutkijat Leena Kolehmainen, Lea Meriläinen ja Helka

Riionheimo käsittelevät kontaktin aiheut-
tamaa reduktiota (*interlingual reduction*).
Reduktiossa sellaisten kielenainesten frek-
venssi, joille ei ole vastinetta kontaktikie-
lessä, laskee kontaktin seurauksena. Ilmiö
on tuttu niin kontaktilingvisteille kuin
kääntämisen ja toisen kielen omaksumi-
sen tutkijoille, mutta kunkin alan edusta-
jat ovat tarkastelleet sitä omista lähtökoh-
distaan ja toisistaan poikkeavin termein.
Kirjoittajat kokoavat yhteen mainittujen
alojen tutkimusta ja rakentavat yleisku-
vaa siitä, kumpi kontaktissa olevista kie-
listä redusoiuu (kielenkäyttäjän heikom-
min vai vahvemmin hallitsema) vai vai-
kuttaako reduktio kumpaankin suuntaan.
Lisäksi hahmotellaan sitä, millä kielen ta-
soilla reduktiota ilmenee ja miten yksilö-
tason reduktio vaikuttaa ympäröivään
yhteisöön. Yhteenvetona he esittävät, että
reduktio liittyy kaikkeen kahden (tai use-
amman) kielen prosessointiin, sillä se ke-
ventää useamman kielen käsittelyyn liit-
tyvää kognitiivista taakkaa. Kontaktiti-
lanteissa aktivoituvat siis herkemmin mo-
lemmista kielistä löytyvät kuin vain toi-
selle uniikit piirteet (s. 21–24).

Pidän Kolehmaisena ja kumppaneiden
artikkelia erittäin antoisana. Ensimmäi-
sinkin siinä esitellään tavat ja termit, joilla
reduktiosta on eri aloilla puhuttu. Tämä
auttaa esimerkiksi käännöstieteilijää ymmärtämään ja hyödyntämään kontakti-
lingvistiikan ja toisen kielen omaksumi-
sen kirjallisuutta. Toiseksi artikkelin
kooste aiemmista yrityksistä yhdistää
käännöstiedettä, toisen kielen omaksumi-
sen tutkimusta ja kontaktilingvis-
tiikkaa (s. 5) on hyödyllinen vastaavuu-
siksi pohtivalle. Kolmanneksi
artikkelin tarjoama psykologinen selitys
reduktiolle auttaa ymmärtämään
kontakti-ilmiöitä yleensä, suhteessa kie-
len prosessoinnin yleisiin lainalaisuuksiin.
Voikin olettaa, että mahdollisten
kontakti-ilmiöiden määrä on pienempi
kuin mitä eri aloilla käytettyjen termien
suuri määrä antaa ymmärtää.

Ensimmäisen osion muissa artikkeleissa
ei pyritä tutkimusalojen rajat ylittävään
meta-analyysiin vaan rajoja ylitetään
tarkastelemalla kontakti-ilmiöitä
näkökulmista, jotka ovat kirjoittajan
omalla alalla uusia. Anna Verschik tutkii
konjunktoita liettualaisen informanttinsa
jiddišinkielisessä puheessa. Hän kysyy,
miten jiddišin epätäydellinen omaksumi-
nen ja kontaktiperäiset innovaatiot
vaikuttavat konjunktioiden käyttöön
ja ovatko niiden vaikutukset erotettavissa
toisistaan. Verschik havainnollistaa,
kuinka hänen informanttinsa käyttää
jiddišiä puhuessaan niin äidinkiellensä
(liettuan) kuin eritasoisesti hallitsemiensa
vieraiden kielten (venäjän, englannin)
konjunktoita. Tämän pohjalta Verschik
päätelee, että lainanantajakieli valikoituu
”pragmaattisesti”, ei taitotason mukaan.
Hän asemoi tutkimuksensa perintökielten
omaksumisen (*heritage language studies*)
alalle, jonka piirissä konjunktoita ei ole
aiemmin tutkittu, ja yhdistää siihen
kontaktilingvistiikkaa. Yhdistelmä ei kuiten-
kaan vaikuta erityisen ”rajoja ylittävältä”
siihen nähden, että perintökielten
tutkimuksen kerrotaan eriytyneen
kontaktilingvistiikasta vasta kymmenkunta
vuotta sitten (s. 34, 52).

Custódio Martins ja Mário Pinhara
Nunes puolestaan yhdistävät artikkelissaan
toisen kielen omaksumisen ja kreolien
tutkimuksen näkökulmia. Toisen kielen
oppimisen ja kreolin synnyn yhteydet
pantiin merkille jo 1800-luvun lopulla,
mutta kreolin myöhempää kehitystä
(*decreolization*) ei ole aiemmin tarkasteltu
tällaisesta vertailevasta näkökulmasta
(s. 59–61). Tutkijat selvittävät, miten
perfektimorfologia ilmenee yhtäältä
kiinalaisten portugalilaisopiskelijoiden ja
toisaalta portugalilaisperustuvan ja sitä
lähenevän makista-kreolin puhujien
kielentuotossa. Informanttiryhmien välillä
havaitaan selviä yhtäläisyyksiä: Morfologian
käytön havaitaan olevan sitä runsaampaa,
mitä kauemmin portugalilaisopiskelu

tai sille altistuminen on kestänyt. Ensimmäisenä perfektin tunnuksot merkitään teelisiin verbeihin. Kongruoivia muotoja käytetään kummassakin ryhmässä vain osassa persoonia, mutta makistan puhujat käyttävät niitä vielä vähemmän kuin kiinalaiset opiskelijat. Kreolin myöhempi kehitys ja vieraan kielen oppiminen ovat siis hyvin rinnastettavissa.

Sangeeta Bagga-Gupta asemoi tutkimuksensa viestinnän, tekstintaitojen ja kuuroiden tutkimuksen sekä kasvatustieteen leikkauskohtaan, mitä voi jo sinänsä pitää rajanylityksenä. Ensimmäisesti hän kuitenkin ylittää rajoja laajemmalla näkökulman muutoksella: hänen tavoitteenaan on osoittaa, ettei kielenkäyttäjä välttämättä hahmota kieliä erillisiksi rajatuiksi systeemeikseen, jollaisina niitä tutkimuksessa usein tarkastellaan (s. 90, 93, 95–96). Bagga-Gupta kuvaa artikkelissaan kielenkäyttöä siitä lähtökohdasta, että eri kieli- muodot tarjoavat käyttäjilleen erilaisia resursseja, joita he voivat hyödyntää rinnakkain. Aineistona on ruotsilla ja englannilla leikittelyä pizzamainos, kuvauksia kuuroiden koulun oppituntien kulusta (kielissä ruotsi ja ruotsalainen viittomakieli, mutta huomiota saavat myös sellaiset esineet, kuten paperi, tussitaulu ja videokamera, joiden välityksellä kieltä käytetään) sekä työlistoja, joissa hindin- ja englanninkieliset sanat on kirjoitettu devanagari-merkeillä. Näiden analyysi havainnollistaa hyvin kirjoittajan sanomaa: mainoksen kohde-ryhmä, työlistojen käyttäjä tai kuuro oppilas tuskin näkevät kuvatuissa tilanteissa vahvoja rajoja kielten välillä vaan käyttävät kielenaineiksi mielensä ja tarpeidensa mukaan. Monikielisyyttä olisi Bagga-Guptan mukaan mielekästä tarkastella tästä kielenkäyttäjän näkökulmasta käsin eikä ottaa lähtökohdaksi yksittäisiä kieliä.

Käännöstutkimusta

Käännösosuuuden aloittavassa artikkelissa Martina Ožbot pyrkii osoittamaan,

että siirtovaikutus (*transfer*) on kielenmuutoksen mekanismi yhtä lailla käännöstilanteissa kuin klassisissa kielikontaktitilanteissa. Ožbotin käännösesimerkinä on saksan vaikutusta ilmentävä ote 1500-luvun slovenialaisesta raamatunkäännöksestä. Kielikontaktiaineistossa puolestaan on näytteitä saksan otaksutusta vaikutuksesta puhutun sloveenin kehittävään artikkelikategoriaan sekä italian vaikutuksesta Italiassa asuvien slovenialaisten tekstintuottoon. Kontaktiaineiston kirjavassa esimerkistöissä on mukana myös käännöksiä, ja kirjoittaja huomauttaakin, että käännös- ja klassinen kontaktitilanne usein limittyvät (s. 140). Lisäksi hän toteaa useampaan otteeseen, että on vaikea todistaa tietyn kielenmuutoksen tapahtuneen tiettyä väylää pitkin (s. 132, 138–139). Kun hän lisäksi viittaa tutkijoihin, joiden mielestä kääntämistä ja kielikontaktia pitäisi tarkastella yhtenäisestä kehiksestä käsin (s. 136–137), on yllättävää, miten hän kuitenkin pyrkii pitämään käännökset ja kielikontaktit selvästi erillään toisistaan. Ožbot ei esimerkiksi pohdi 1500-luvun kääntäjien kielellistä ympäristöä. Hänen asettamansa tutkimustavoitteen perusteella olisi oletta- nut, että kielikontaktia käsitellään yhtenä, monimuotoisena tilanteena, jonka puitteissa siirtovaikutus voi ilmetä eri tavoin.

Esa Penttilä ja Pirkko Muikku-Werner tutkivat idiomien ymmärtämistä testamalla, onnistuvatko informantit antamaan kontekstista irralliselle idiomille merkityksen, joka on muuta kuin ilmauksen osien merkitysten summa. Ymmärtämistä mahdollisesti selittävinä tekijöinä tarkastellaan idiomien alkuperää (omaperäinen vai käännetty), ikää ja kontekstisidonnaisuutta. Tutkijat eivät kuitenkaan esitä lainkaan perusteluja sille, miksi he ajattelevat idiomien alkuperän tai iän vaikuttavan sen ymmärrettävyyteen. Yksittäisten sanojen oppimisessa tällaiset seikat tuskin ovat ratkaisevia, joten voi kysyä, miksi ne sitten vaikuttaisivat idio-

mien hallintaan ja omaksumiseen. Itse ajattelisin toiston määrän olevan paljon keskeisempi idiomien ymmärtämiseen vaikuttava tekijä. Kirjoittajat kuittaavat asian toteamalla, että frekvenssillä lienee osuutensa, jota pitäisi tutkia tarkemmin (s. 183).

Myös kielikontaktien ja vuorovaikutuksen näkökulma jää artikkelissa mielestäni varjoon. Osa tutkituista idiomeista on kyllä käänöslainoja ja kielikontaktin tulosta, mutta onko kyseessä käänös sen enempää kuin silloin, jos tutkittaisiin irrallisia lainasanoja? En myöskään ollut täysin vakuuttunut tutkimuksen toteutustavasta. Esimerkiksi idiomi *Babelin torni* katsottiin ymmärretyksi vain, jos informantti antoi fraasisanakirjaan valitun merkityksen. Koska vastaajat joutuivat tulkitsemaan idiomit ilman kontekstia, olisi mielestäni perusteltua pitää ymmärrettyinä kaikkia tapauksia, joissa idiomille annetaan jokin sen vakiintuneista merkityksistä. Eihän irrallisen sanan *kuusi* merkitystä kysyttäessäkin olisi perusteltua pitää oikeana vain merkitystä 'havupuu', vaan myös lukusanamerkitys olisi hyväksyttävä. Tutkimuksen tulosten tulkintaa ja johtopäätösten tekemistä hankaloittaa tarkasteltujen idiomien pieni määrä (20 kpl). Kun idiomeja ryhmitellään useamman tutkitun ominaisuuden suhteen, osaan ryhmistä jää vain yksi tai kaksi jäsentä. Tämä on liian vähän yleistyksen tekemiseksi, kuten kirjoittajat itsekin huomauttavat (s. 176).

Käänösosuuuden kolmannessa artikkelissa Jukka Mäkisalo ja Marjatta Lehtinen kysyvät, mitä käännettäessä oikeastaan siirtyy tekstistä toiseen. Omassa kulttuuripiirissämme on totuttu pitämään laadukkaana kohdekielen normeja noudattavaa käänöstä, jolloin lähtötekstistä ei välttämättä siirry käänökseen sanojen tai syntaktisen rakenteen kaltaista kielellistä ainesta. Looginen päätelmä on, että ensisijaisesti siirtyy jotain muuta. Kirjoittajat tutkivat kielellisen aineksen säily-

mistä alkutekstin ja käänöksen välillä ja vertaavat sitä tekstin kognitiivisen rakenteen, tässä tapauksessa kuvio-tausta-jaon, säilymiseen.

Mäkisaloon ja Lehtisen kysymyksenasettelu asettuu mielestäni käänntämisen ja kielikontaktien tutkimuksen ytimeen ja on siten erittäin relevantti koko teoksen teeman kannalta. Aloitteijankin on helppo hahmottaa, millaisilla työkaluilla sanastollisten ja lauseopillisten piirteiden siirtymistä lähtötekstistä käänökseen voi tutkia. Muuntyyppisen informaation, kuten kognitiivisen rakenteen siirtyminen taas on vaikeammin eriteltävissä, mutta kirjoittajat tarjoavat toimivan esimerkin siitä, millaisiin yksiköihin sitä voi analysoida jakaa, ja samalla siitä, millaisten tekijöiden perusteella ehkä hahmotamme kaksi erikielistä tekstiä merkitykseltään enemmän tai vähemmän toisiaan vastaaviksi. Vaikka kuvion ja taustan hahmottaminen tekstistä riippuu aina jossain määrin tulkitsijasta, analyysiosuuden esimerkkien tulkintoihin on helppo yhtyä. Analyysin vakuuttavuudelle olisi kuitenkin ollut hyväksi esittää aito aineisto-esimerkki siitä, kuinka kuvion ja taustan suhteita muutetaan käänöksissä – tekijöiden mukaan tällaisia tapauksia kuului aineistoon kaikkiaan 29 kappaletta (s. 205). Tutkijoiden tulos, että kuvio-tausta-jaossa tapahtuu käännettäessä vähemmän muutoksia kuin leksikaalisissa ja syntaktisissa valinnoissa, vaikuttaa kuitenkin uskottavalta.

Siirtolaiskielet, toisen kielen omaksuminen ja metakieli

Siirtolais- ja vähemmistökielten osuuden avaavassa Keiko Hiranon artikkelissa on kirjan muista teksteistä poikkeava näkökulma kontakti-ilmioihin: hänen tutkimuksessaan kontaktissa ovat saman kielen eri varieteetit. Hirano tarkastelee, miten eri maista Japaniin töihin tulneiden ja siellä toistensa kanssa tekemisissä olevien

englannin puhujien tapa ääntää soinnillisten äänteiden välinen [t] muuttuu kontaktin seurauksena. Artikkelin muistutus siitä, että kielenkäyttöömme vaikuttavat kontaktit muodostavat jatkumon: toisiinsa eivät vaikuta vain eri kieliksi katsottavat kielimuodot vaan myös murteet ja muut varieteetit sekä arkisimmalla tasolla idiolekit.

Osuuden toisessa artikkelissa Anna Ritter tarkastelee siirtolaisperheissä tapahtuvia ”mikrotason kielikontakteja”. Informanteina on Saksassa asuvia perheitä, joissa vanhemmista vähintään toinen puhuu äidinkielenään venäjää. Kirjoittaja tyypittelee perheiden kielikulttuureja Auerin (1999) typologian avulla ja pohdii, missä määrin kyse on koodinvaihdosta (*codeswitching*), missä määrin kielten sekoittumisesta (*language mixing*). Hän suhteuttaa löydöt keräämiinsä taustatietoihin, esimerkiksi siihen, millä kielellä vanhemmat ovat käyneet koulunsa, millaisia kontakteja heillä on saksan- ja venäjänpuhujien ja miten he suhtautuvat lastensa venäjän oppimiseen. Koodinvaihtoperheiden vanhemmat pyrkivät puhumaan lapsilleen johdonmukaisesti venäjää, ja kontaktit Venäjälle ovat vahvat. Perheissä, joiden kielikulttuurissa on Ritterin mukaan piirteitä kielten sekoittumisesta, vanhempien kieli-valinnat eivät ole yhtä tietoisia, eivätkä kontaktit lähtömaahan vahvoja.

Toisen kielen omaksumisen osiossa ensimmäisenä on Maisa Martinin ja Annekatrin Kaivapalun artikkeli, jossa pohditaan sekä kielitieteellisesti todettua että kielenkäyttäjien havaitsemaa ja oletamaa samankaltaisuutta kielten välillä. Kontaktien tutkimuksessa samanlaisuuden teema on keskeinen: Ihmiset pyrkivät löytämään käyttämiensä kielten väliltä samankaltaisuuksia helpottaakseen oppimistaan. Näin ollen kontakti-ilmiöt perustuvat oikeastaan samankaltaisuuksien havaitsemiseen ja oletamiseen. (S. 284.)

Kieltenvälinen samankaltaisuus ei kuitenkaan ole helppo määriteltävä, kuten

kirjoittajien katsaus aiempiin aihetta käsitteleviin tutkimuksiin osoittaa (s. 294–297). Kirjoittajat esittelevät myös oman, mielenkiintoisen taksonomiensa, jonka on tarkoitus soveltua samankaltaisuuden (niin tieteellisesti todetun kuin kielenkäyttäjien kokeman) käsittelemiseen millä tahansa kielen tasolla. Taksonomiassa erotetaan elementin ja suhteen samankaltaisuus, jotka kumpikin voivat toteutua kolmella tasolla: identtisyuden (*identity*), samanlaisuuden (*likeness*) ja heikon samankaltaisuuden (*sporadic resemblance*; suomennokset omiani). Esimerkkinä taksonomian soveltamisesta kirjoittajat käyttävät omaa tutkimustaan, jossa he kartoittavat suomen- ja vironpuhujien havaitsemaa samankaltaisuutta kielten välillä.

Osion toisessa artikkelissa Peter Siemundin ja Simone Lechnerin tutkimuskysymyksenä on, eroavatko saksankielisten nuorten englannin taidot niiden ikätovoreiden taidoista, jotka puhuvat saksan ohella kotikielensä venäjää, turkkia tai vietnamia. Aiemmassa tutkimuksessa on tekijöiden mukaan havaittu, että useamman kielen puhuminen vaikuttaisi positiivisesti uuden oppimiseen (s. 321). 16-vuotiaiden informanttien tekstintuotossa tämä ei kuitenkaan näy, vaan hyvää menestystä – eli norminmukaisten aika- ja aspektimuotojen tuottamista – ennustavat paremmin perheen sosioekonominen asema, vanhempien koulutus sekä se, minkä tyyppisessä toisen asteen oppilaitoksessa nuori opiskelee. Perhetaustan on toistuvasti todettu ennustavan hyvin lapsen koulumenestystä esimerkiksi PISA-tutkimuksissa. Nimenomaan kielen omaksumista tutkittaessa useamman kielen osaamisen selityspotentiaali on tietysti selvittämisen arvoisen seikka.

Toisen kielen omaksumisen osioon on sijoitettu myös näkökulmaltaan kokoelman muista teksteistä poikkeava Maria Kokin artikkeli, jossa tarkastellaan kielikontaktien ja metakielen suhdetta ja jäljitetään suomen menneen ajan tempus-

ten nimitysten historiaa. Metakielellä on kontaktitilanteissa kahtalainen rooli: toisaalta kontaktit ohjaavat metakielen syntyä ja muokkautumista, toisaalta taas metakieli ohjaa ja muokkaa kontaktitilannetta, esimerkiksi opetuksessa (s. 349). Kontaktinäkökulma tulee esiin Kokin pohtiessa metakielen syntyä ja luonnetta sekä esitellessä, mistä mallit ja nimitykset suomen tempussysteemin esittämiin ovat milloinkin tulleet. Suomalaista lukijaa kiehtoo kuitenkin eniten kertomuksen suuri linja: millaisten vaiheiden kautta on päädytty tilanteeseen, jossa suomen morfologista menneen ajan muotoa kutsutaan imperfektiksi ja perifrastisia muotoja perfektiksi ja pluskvamperfektiksi?

Kokin kattavalta vaikuttava tutkimusaineisto koostuu 48:sta tempuksista käsittelevästä kielioppitekstistä, joista vanhin on 1600-luvulta ja uusin vuodelta 1915. Kirjoittajan tavoitteena on selvittää, miksi jossakin historian vaiheessa tietynlaisen lähestymistavan on ajateltu sopivan tempusten kuvaukseen paremmin kuin jonkin toisen. Hän onnistuu enimmäkseen välttämään jälkiviisauden, joskin loppua kohti ote alkaa hiukan lipsua. Kirjoittaja näyttää esimerkiksi olettavan, että 1800-luvulta eteenpäin kieliopin laatijat eivät enää ymmärtäneet sanojen *imperfectum* ja *perfectum* olevan pääsanana *praeteritum* määritteitä (s. 380–381). Koska latinan opinnot ovat olleet kaikille yliopistotalaisille pakollisia vielä 1900-luvullakin, myös vaihtoehtoisia selityksiä olisi voinut miettiä.

Kok kertoo kiitettävästi latinan ja germaanisten kielten tempusten piirteistä, mutta ei huomioi sitä mielestäni olennaista seikkaa, että indoeurooppalaisen kantakielen aoristi ja perfekti ovat latinassa sulautuneet yhteen (Palmer 1954: 265–276). Tämän vuoksi perfektiksi kutsutulla muodolla on kaksi aspektia, joihin kumpaankin sisältyy ajatus toiminnan loppuun suorittamisesta (’yksittäinen ta-

pahtuma menneessä ajassa’ sekä ’päätyneenä toimintaa seuraava tila’). Suomesta latinaan käännettäessä se on, arvioni mukaan, sekä suomen imperfektin että perfektin ensisijainen käännösvastine.

Lopuksi

Kielikontakti- ja käännöskirjallisuuteen tutustuessani olen usein miettinyt, miten näillä aloilla tehdyt havainnot ovat suhteutettavissa toisiinsa ja miten alojen termistöt vastaavat toisiaan. Esittämäni kokoelma tarjoaa selkeitä vastauksia näihin kysymyksiin. Pidän ansiokkaana etenkin Kolehmaisen ja kumppaneiden artikkeleita ja toivon, että tällaisia meta-analyyseja julkaistaan jatkossa lisää.

Vaikka eri alojen näkökulmien eksplisiittinen yhdistäminen jää kokoelmassa vähemmälle kuin mitä teoksen kuvauksen perusteella olisi voinut odottaa, moni artikkeli tarjoaa aineksia niin kontaktien teoreettiseen pohdintaan kuin kontaktiaineistojen analyysiin. Tässä suhteessa pidin antoisina etenkin Mäkisalalon ja Lehtisen esitystä siitä, millaisten komponenttien avulla informaation säilymistä voi käänöksissä tutkia, sekä Kaivapalun ja Martinin taksonomiaa kielten samankaltaisuuden tutkimiseen. Bagga-Guptan ja Hiranon artikkeleita on kiitettävä siitä, että ne muistuttavat eri kielimuotojen ja kielten välisestä jatkumosta.

Artikkelien muodostama kokonaisuus on mielestäni kuitenkin melko kirjava ja hiukan epätasainen, eikä teoksen johdannossa juuri rakenneta yhteyksiä artikkelien tarjoamien näkökulmien välille. Toisaalta jokaisessa artikkelissa pureudutaan johonkin kielikontaktien kannalta olennaiseen ja mielenkiintoiseen ilmiöön, ja kokonaisuudessaan näkökulmien ja tarkastelutasojen skaala on teoksessa laaja. Tämä on arvokasta, sillä moninaisuus antaa lukijalle mahdollisuuden laajentaa teoreettista ajatteluaan ja kenties havaita jotakin uutta omasta kontaktiai-

neistostaan. Suositellen kokoelmaa etenkin kontaktiaineistojen parissa uraansa aloitteleville tutkijoille.

TIINA RUSKEEPÄÄ
etunimi.sukunimi@helsinki.fi

Lähteet

AMOZADEH, MOHAMMAD – HOUSE,

JULIANE 2010: Translation as a language contact phenomenon. – *Languages in Contrast* 10 s. 54–75.

AUER, PETER 1999: From codeswitching via language mixing to fused lects. Toward a dynamic typology of bilingual speech. – *International Journal of Bilingualism* 3 s. 309–332.

MATRAS, YARON 2009: *Language contact*. Cambridge Textbooks in Linguistics. Cambridge: Cambridge University Press.

PALMER, LEONARD R. 1954: *The Latin language*. London: Faber and Faber limited.

Virittäjä 3/2014. Teemanumero. Kielikontaktit tutkimussuuntausten risteyksessä.

Näkökulmia asiantuntijadiskurssien metaforisuuteen

J. Berenike Herrmann & Tony Berber Sardinha (toim.): *Metaphor in specialist discourse*. *Metaphor in Language, Cognition & Communication* 4. Amsterdam: John Benjamins 2015. 319 s. ISBN 978-90-272-0208-6.

Metafora on kiehtonut lukuisia tutkijoita sekä kielellisenä että kognitiivisena ilmiönä (esim. Lakoff & Johnson 1980; Kövecses 2002; Simon-Vandenberg, Taverniers & Ravelli toim. 2003; Steen 2007). Tuoretta metaforatutkimusta esittelee sarja *Metaphor in Language, Cognition & Communication*. Yksi uusimmista teoksista, J. Berenike Herrmannin ja Tony Berber Sardinhan toimittama *Metaphor in specialist discourse*, rajaa metaforan tarkastelun asiantuntijadiskursseihin eli viestintään, joka on erikoistunutta muun muassa aiheen, yleisön ja kielellisten ominaisuuksien puolesta (s. 9). Teos täydentää aiempaa metaforatutkimusta etenkin erilaisilla empiirisillä sovelluksilla. Artikkelikokoelma tarjoaa näkökulmia metaforaan ja sen käyttöön puhutussa, kirjoitetussa ja multimodaalisessa

muodossa. Tutkimusaineistona on muun muassa urheiluselostuksia, tieteen tekstejä sekä tehdastyöläisten keskusteluja, joissa melun vuoksi hyödynnetään monenlaisia eleitä.

Teoksen 12 artikkelia on johdanto- ja päätäntöartikkelia lukuun ottamatta jaettu teemoittain neljään osioon. Yhteisiä nimittäjiä ovat variaatio, konteksti, tieteellinen kirjoittaminen ja tieteen yleistajuistaminen. Teemat ovat väistämättä myös päällekkäisiä – esimerkiksi kontekstin voisi ymmärtää liittyvän keskeisesti muihinkin kuin kyseisen osion artikkeleihin. Lisäksi yleistajuistamista vähintäänkin sivutaan useassa osiossa. Varsinaisiin tieteellisiin teksteihin ei kuitenkaan keskitytä kuin tieteellisen kirjoittamisen osiossa, mikä kertoo myös asiantuntijadiskurssin laveudesta teoksessa.

Metaforaa tarkastellaan kognitiivisen kielitieteen ja diskurssintutkimuksen näkökulmista, joihin yhdistetään korpuslingvististä genre- ja rekisteritutkimusta. Teos tukeutuu Swalesin (1990) genrekäsitykseen sekä Biberin (1988) määritelmään rekisteristä kielenkäytön vaihteluna, jo-